

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_1_41

8. Жуков М.С. Форми та методи адміністративно-правового регулювання чи інструменти діяльності публічної адміністрації: порівняльний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2, URL: http://lsej.org.ua/2_2020/57.pdf

9. Патерило І. Інструменти діяльності публічної адміністрації: сутність та зміст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Ви. 27. Т. 2. С. 174–178.

10. Медяник В. А. Поняття та види інструментів адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 38. с. 44-47. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/issue/view/28/23>.

Владислав Саксонов

доцент кафедри теорії та історії
держави і права Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ (м. Дніпро),
кандидат юридичних наук, доцент

ГАРАНТОВАНІ КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ ПРАВА НА ПРАЦЮ ТА ВІДПОЧИНОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У ст. 43 Конституції України зазначено - «Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується». Поряд із цим вказано – «Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності...» [1].

Крім Основного Закону нашої держави – Конституції України, другим за значенням нормативно-правовим актом, що регулює трудові відносини, є Кодекс законів про працю України (далі КЗпПУ). У 1 його статті закріплено, що «Кодекс законів про працю України регулює трудові відносини всіх працівників». У ст. 2 вказано, що «Право громадян України на працю, – тобто на одержання роботи з оплатою праці не нижче встановленого державою мінімального розміру, – включаючи право на вільний вибір професії, роду занять і роботи, забезпечується державою». Статтею 3 встановлено, що «Законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами». У статті 4 КЗпПУ зазначено: «Законодавство про працю складається з Кодексу законів про працю України та інших актів законодавства України, прийнятих відповідно до нього» [2].

Водночас Кодекс законів про працю України містить і спеціальні глави та окремі статті, що регулюють умови праці. Наприклад, це глава III «Трудовий договір», IV «Робочий час», глава VI «Нормування праці», глава VII «Оплата праці», глава XII «Праця жінок» та інші. Зокрема у ст. 50 КЗпПУ закріплено, що «Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень» [Там само].

Відповідно до змісту норми, закріпленої у ч. 2 ст. 22 Конституції України (яка, як зазначено в її преамбулі, є Основним Законом нашої держави) «Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані». До того ж у частині 3 цієї статті вказано: «При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод». Водночас у ст. 64 Конституції України зауважено, що «Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень» [1].

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб по всій території України запроваджено воєнний стан [3]. У наступному цей строк неодноразово було продовжено. Відповідно до цих нормативно-правових актів на всю територію України було розповсюджено правовий режим воєнного стану [4].

Під час дії воєнного стану був прийнятий та набув чинності Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX [5], яким було

визначено особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, у період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану". Так, його нормами були внесені суттєві зміни в організацію сфери трудових відносин на цей період. Стосовно, наприклад, тривалості робочого часу, у ст. 6 цього закону вказано – «Нормальна тривалість робочого часу працівників у період воєнного стану не може перевищувати 60 годин на тиждень для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо)» [5]. Як зазначалося до цього, у ст. 50 КЗпПУ було вказано, що «Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень» [2].

Аналогічна ситуація спостерігається і з гарантованим у ст. 45 Конституції України правом на відпочинок, для кожного, хто працює. Нагадаємо, що у назві та змісті вказаної статті зазначається, що «Кожен, хто працює, має право на відпочинок.

Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час.

Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом» [1].

Стосовно, наприклад, тривалості щорічної основної відпустки у ст. 75 КЗпПУ вказано – «Щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менш як 24 календарних дні за відпрацьований робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору» [2]. При цьому для багатьох категорій (військових, медиків, викладачів та ін.) мінімальна тривалість щорічної основної відпустки, гарантованої законом, до цього значно перевищувала 24 години. Для військових і прирівняних до них категорій вона залежала від вислуги років, а для викладачів сягала 56 днів.

Водночас, у ч. 1 ст. 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX чітко вказано – «У період дії воєнного стану надання працівнику щорічної основної відпустки за рішенням роботодавця може бути обмежено тривалістю 24 календарні дні за поточний робочий рік» [5]. При цьому, маються на увазі всі категорії працівників. Щоправда ця норма, стосовно окремих категорій, у подальшому зазнала змін.

Або, наприклад, деякі святкові та неробочі дні залишилися святковими, але стали робочими.

Водночас, новим законом встановлено й деякі норми на користь працівників. Так, у ч. 3 ст. 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» закріплено, що «Протягом періоду дії воєнного стану роботодавець на прохання працівника може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, встановленого частиною 1 статті 26 Закону України "Про відпустки"» [5]. А це означає можливість збереження робочого місця для працівника.

Насамкінець слід зауважити, що такі зміни в законодавстві, в даному випадку маємо на увазі законодавство про працю, є характерними, виправданими та об'єктивно зумовленими для будь якої країни, стосовно якої здійснюється військова агресія.

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 01.12.2022).

2. Кодекс законів про працю України, Затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.12.2022).

3. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" : Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 01.12.2022).

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року №389-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.12.2022).

5. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 01.12.2022).